

בעניין שומר-הראש

האם שומר-הראש צועק על האישה שמגהצת את חולצותיו? שהסבה כווייה חומה לחולצתו הצהובה שנרכשה בממון רב מאת איב סן-לורן? כווייה חומה עצומה בדיוק מעל ללב?

האם הבכיר של שומר-הראש מגלגל אתו שיחה, כשהם מחכים להתחלפות האור ברמזור, בסיטרואן שצבעה אפור עמום? עם שומר-הראש השני, הנוהג במכונית? באיזו נימה? האם הבכיר של שומר-הראש מעיר על הנשים הצעירות החומות הנקהלות לאורך השדרה? או על הגברים הצעירים? על התנועה? האם זכה שומר-הראש אי-פעם לקיים דיון פוליטי רציני עם הבכיר שלו?

האם מפחידים את שומר-הראש ראשי התיבות D.I.T.?

האם מפחידים את שומר-הראש ראשי התיבות C.N.D.?

האם יוחלף שומר-הראש היום בזמן לראות את הסרט שהוא רוצה לראות – עמנואל מסביב לעולם? אם יוחלף שומר-הראש בזמן לראות את עמנואל מסביב לעולם, האם יהיה תור בקופה? האם יהיו בתור סטודנטים? האם מפחידה את שומר-הראש הסיסמה "זכור את 17 ביוני"? האם מפחידים את שומר-הראש צבע ספריי שחור, אותיות מוארכות עם שולי רפאים הכתובות על הקיר הזה, על הקיר הזה? כמה שנות לימודים יש לו, לשומר-הראש?

האם משכורתו של שומר-הראש טובה במידה מספקת? טובה כמשכורתו של מכונאי? כמשכורתו של מנהל עבודה? כמשכורתו של סמל בצבא? של סגן? האם הסיטרואן ממוגנת? האם המרצדס ממוגנת? מהי המהירות המרבית של המרצדס? האם היא משתווה למהירותה של ב.מ.וו.? של אופנוע ב.מ.וו.? מספר אופנועי ב.מ.וו.?

האם שומר-הראש מעריך את חשיבות הבכיר שלו על-פי מספר שומרי-הראש המופקדים עליו? האם אין צורך במכוניות נוספות שיסעו לפני ואחרי המכונית של הבכיר שלו, אף הן מלאות שומרי-ראש? האם ננקטים

לפעמים אמצעי-זהירות נוספים כגון זה, והאם מרגיש שומר-הראש, במקרים אלה, כטיפה בים של שומרי-ראש? האם הוא חש התעלות-רוח במקרים כאלה? האם היה רוצה אפילו יותר שומרי-ראש, אולי מכוניות שיסעו במקביל מימין ומשמאל ומכונית חלוץ, הרחק בראש?

לאחר שעזב את בית-הספר המקצועי, באיזה סוג של פעילויות עסק שומר-הראש לפני שקיבל את משרתו הנוכחית? האם ישב אי-פעם בכלא? בגין עבירה מאיזה סוג? האם שומר-הראש פיתח חיבה כלפי הבכיר שלו? האם שורר ביניהם כבוד הדדי? האם שורר ביניהם בוז הדדי? כשהבכיר שלו שותה תה, האם מוצע תה לשומר-הראש? בירה? על חשבון מי? האם יכול שומר-הראש למנות דוגמאות להצלחתו המקצועית? האם היה לו לקוח קודם?

האם יש שומר-ראש חדש בכוח שומרי-הראש? מדוע?
עד כמה חשוב למצוא חן בעבודה הזאת? איזה שירותים מספק שומר-הראש לבכיר שלו פרט לשירות העיקרי? האם אלה שירותים שאסור לדרוש ממנו לבצע? האם למרות זאת הוא נדרש מעת לעת לבצע שירותים כאלה? האם הוא מסרב? האם הוא יכול לסרב? האם, בנוסף לתגמול המוסכם המגיע לשומר-הראש, ניתנים גם תשרים? באיזה סדר גודל? באלו הזדמנויות?

במסעדה, שולחן טוב לבכיר שלו ולבכיר המכובד עם השיער המאפיר שאתו הוא נועד. לפניו (בין שולחנם של שני הבכירים ובין הדלת), שולחן לארבעת שומרי-הראש. מה טיב השיחה בין שני צמדי שומרי-הראש? על מה הם מדברים? על כדורגל, אולי, הולנד נגד פרו, משחק שכולם צפו בו. האם הם חוזרים על סיפור הפגיעה הגסה של המנוול הפרואני בשוער ההולנדי פֵיט סְכְרֵייִכְרס? האם הם דנים בהחלפתו של סכרייברס ביאן יונגפֵלוד הנמרץ, ובמה שקרה בהמשך? האם ציין שומר-הראש לעצמו את הבדלי האיכות בין החליפה שלו לבין החליפה של הבכיר שלו? בין הנעליים שלו לבין הנעליים של הבכיר שלו?

בכל פינות הארץ, בערים גדולות ובעיירות קטנות, בקבוקי שמפניה נשמרים בקירור, מוכנים ומזומנים לחגיגה, מוכנים ומזומנים ליום מיוחד. האם שומר-הראש מודע לכך?

האם נמאס לשומר-הראש להתעורר בחדרו הקטן בקאָיָה קאָפּהָ, לעשן "רוֹיאָל פֵילְטֵר", אחר-כך לקום ממיטתו ולהפשיל את הווילונות לצדדים

על-מנת לגלות, שוב, שמונה אנשים עומדים בתחנת האוטובוס מעבר לרחוב בתנוחות המעידות על דכדוך? האם תלויה על קיר חדרו הקטן של שומר-הראש כרזה של פרוס לי בגלימה לבנה כשרגליו מוצבות בדרך מאוד מסוימת, אצבעותיו פרושות בדרך מאוד מסוימת? האם יש שם מחרוזת תפילות העשויה חרוזי תפוח תלויה על מסמר? האם יש ראוי ששוליו התחילו להתעוות ולהתקלף, והאם נעוצים תצלומי פולארואיד עמומים לאורך שוליו השמאליים של הראי, תצלומי פולארואיד של אשה בצעיף כחול-כהה עם שני ילדים במכנסיים אדומים? האם תלויים זוג מכנסיים כחולים-כהים וכן חולצה לבנה עם שרוולים ארוכים (שכבר נלבשה פעם אחת) בארון הבגדים החום-כהה? האם מודבקת כפולת-אמצע צבעונית עם נשים עירומות מהירחון ויר על הדופן הפנימי של דלת הארון? האם יש בקבוק סקוץ' "לונג ג'וז" על מקרר המיני בצבע הגבינה? פלטה חשמלית כפולה? עציץ קרמיקה ירוק-מט על אדן החלון ובו צמח לא בריא? עותק של *Explication du Tai Chi* מאת פרוס טנגה? האם שומר-הראש קורא את העיתון של המפלגה של הבכיר שלו? האם מה שהוא קורא בו משכנע אותו? האם שומר-הראש יודע לצד איזה משני הגושים הגדולים עמדה ארצו במלחמת-העולם השנייה? במלחמת-העולם הראשונה? האם שומר-הראש יודע איזה ארצות הן שותפות הסחר העיקריות של ארצו נכון לעכשיו?

שומר-הראש יושב עם הבכיר שלו במסעדה ומגישים לו, שלא לפי רצונו, מרק צבים. האם הוא נרתע, בעוד האחר אוכל? מדוע הכמעט-שולד הזה, הבכיר שלו, חשוב כל-כך לעולם עד שהוא ראוי לששה שומרי-ראש, שלוש משמרות של שניים המתחלפות כל שמונה שעות, ששה שומרי-ראש בדרגת מיומנות גבוהה ועוד תגבור מעת לעת, שתי מכוניות ממוגנות, רימוני הלם בהיכון מתחת למושב הקדמי? מה הוא תרם לעולם? איזה תוכניות יש לו?

האם גיל הפרישה לשומרי-ראש מחושב כמו לגבי אזרחים אחרים? האם הוא מוקדם יותר, חמישים וחמש, ארבעים וחמש? האם יש פנסיה? באיזה גובה? הגברים הצעירים האלה עם הזקנים הכהים, שלוטשים את עיניהם במרצדס או בסיטרואן, מי הם? האם שומר-הראש שועה לתלונות חבריו לתפקיד על השעות שהם מבליים בהמתנה מחוץ למיניסטריון זה או אחר, למפקדה זו או אחרת, שעות שהם מבליים כשהם שעונים על כנפי

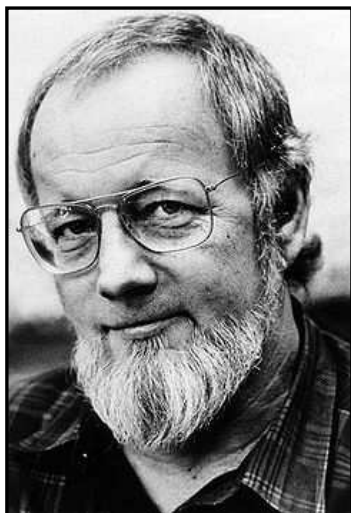
המרצדס בעוד הבכיר שלהם ספון (ובטוח) בין קירות הבניין? האם הזכויות העבה של כלי הרכב הממוגנים הללו עבה די הצורך? האם חבריו לתפקיד אמינים? האם החדש אמין?

האם שומר-הראש מפחד מנשים ממשפחות טובות? נשים ממשפחות טובות שהארנקים שלהן מכילים השד יודע מה? האם שומר-הראש מרגיש שהמצב כולו הוא לא פייר? האם בנו של שומר-הראש, המתגורר עם אמו בעיר מרוחקת, ייעשה אף הוא שומר-ראש? כששומר-הראש מסיע את בנו של הבכיר שלו לבית-הספר שכל הילדים מוסעים אליו בידי שומרי-ראש, האם הוא עוצר אצל הירקן בדרך וקונה לילד אפרסק? האם הוא קונה לעצמו אפרסק?

האם יידע שומר הראש, אם יועמד במבחן, לעמוד במבחן? האם יודע שומר-הראש איזה קונצרן זר זכה במכרז לבניית המפעל למחזור חומרים גרעיניים בארצו? האם יודע שומר-הראש איזה פרקים בדו"ח השנתי של הבנק הלאומי העוסקים במימון החוב הלאומי זויפו? האם יודע שומר-הראש שבד כבד עם החנינה הכללית שהוכרזה בחודש אפריל נאסרו מחדש ששים בני אדם? האם יודע שומר-הראש שחוקי העיתונות הליברליים מחדש מאי לא היו אלא פרובוקציה? האם סועד שומר-הראש במסעדה ששמה "הקרודיל"? מקום מלא קומוניסטים שמנים, קולניים, צעירים? האם הוא שופך משקה במחווה של תרעומת? האם המחווה מובנת?

האם הרחובות מלאים לוליינים על כלונסאות? לוליינים על כלונסאות מזוגנים שלושה מטר מעל לקהל בראשי-ציפורים גדולים מעיסת נייר ותחפושות שחורות-אדומות, מנופפים עשרה מטר של בד ססגוני מעל ראשי הקהל, מציגים בפנטומימה אונס של דמות נשית המייצגת את ארצו? שומר-הראש וחבריו לתפקיד משקיפים מתוך המרצדס על קהל המאות, גברים ונשים, צעירים וזקנים, המקיפים את המרצדס שנעצרה ברמזור כאילו הייתה סלע בזרם הנהר. במושב האחורי, הבוס מדבר בטלפון. הוא נושא את עיניו, מניח את השפופרת. את האנשים הנדחקים סביב המכונית אי-אפשר לספור, הם רבים יותר מדי; אי-אפשר להכיר אותם, הם רבים יותר מדי; אי-אפשר לצפות מראש את מעשיהם, יש להם רצון משלהם. ואז, הכביש מתפנה. המכונית מאיצה.

האם זו עובדה, בבוקר נתון, שפחי האשפה של העיר, פחי האשפה של הארץ כולה, עולים על גדותיהם מרוב בקבוקי שמפניה ריקים? באיזה שומר-ראש האשם?

דונלד ברתלמי

דונלד ברתלמי (1931-1989) היה – לצד תומס פינצ'ון, רוברט קובר ואחרים – מגדולי הפוסטמודרניסטים בסיפורת האמריקאית. הוא הצטיין במיוחד בסיפור הקצר ורבים מסיפוריו התפרסמו החל מ-1963 על דפי השבועון 'ניו יורקר'. 21 מהם ראו אור בתרגומי בספר 'חיי עיר' (כתר, 1987).

אחת הטענות המופנות דרך שגרה נגד הפוסטמודרניזם בספרות ובאמנות היא שהוא אינו נוקט עמדה פוליטית או מוסרית ומשתמש בסגנונות או יצירות מן העבר באופן שמקדש או מנרמל את הסטאטוס-

קוו. לאמתו של דבר גם על הריאליזם והמודרניזם, כל אחד בשעתו, התגוללו בהאשמות דומות. לא אחזור כאן על ההבחנות המוכרות בין יצירת אמנות לבין תעמולה, הטפה, הבעת דיעה או שיפוט, וודאי שלא אטרח לחבר כתב הגנה מקיף על הרקורד של דונלד ברתלמי בעניין זה.

אזכיר רק ששאלות מוסריות ופוליטיות לא היו זרות לו, אף שהעדיף לעסוק בהן בדרך אירונית ולפעמים אף חידתית שהבליטה את הפרדוקסים הכרוכים בהן. כאלה הם הסיפורים "רוברט קנדי מוצל מטביעה", "הנשיא", "עליית הקפיטליזם" ו"העבודה שלנו ולמה אנחנו עושים אותה". בסיפורים אחרים, כמו "דו"ח", האירוניה אינה מטשטשת כלל את העמדה הננקטת.

נדמה שכזה הוא גם הסיפור המוגש כאן בתרגום עברי, אשר ראה אור לראשונה ב'ניו יורקר' ב-16 באוקטובר 1978. אמנם ברתלמי מעלים מן הסיפור כל פרט המאפשר זיהוי היסטורי וגיאוגרפי ספציפי, אך לא קשה לאפיין את ה"בכיר"

שההגנה על חייו היא מטה לחמו של שומר הראש (נראה לי שהיום העיתונות הייתה קוראת לו "מאבטח"), אולי לא ראש מדינה רודני איפשהו בעולם השלישי, אך מן הסתם מישוהו בדרג גבוה במדינה שהשלטון בה אינו נקבע על פי רצון העם, פוליטיקאי או איש צבא או בעל הון בארץ שכזאת.

הבחירה להתמקד בשומר הראש, ולא בבכיר עצמו, במדיניותו או במעשיו, היא בחירה אירונית מובהקת: שומר הראש דומה יותר לאלה שיפתחו בקבוק שמפניה למחרת מות הבכיר "שלו" משהוא דומה לאותו "בכיר". אבל הבחירה המשמעותית יותר, והטיפוסית יותר לכושר ההמצאה של ברתלמי, היא להציג את הסיפור כולו כסדרה של שאלות רטוריות, ההולכות ונעשות ספציפיות יותר ויותר, שהתשובה עליהן מצטברת אט-אט לאמירה ברורה, שמשאירה בחוץ הרבה פרטים אך מצליחה להבדיל היטב בין עיקר לטפל.

הקישור www.newyorker.com/online/2011/08/15/110815on_audio_rushdie יוביל אתכם להקלטה של סלמן רושדי קורא את הסיפור באנגלית ומשוחח עליו עם דברה טרייסמן, עורכת הסיפור של ה"ניו יורקר".

(תרגם מאנגלית והעיר: משה רון)